

Pranas Mažylis

Žymus Lietuvos gydytojas akušeris ginekologas, profesorius, akademikas.

Pranas Mažylis gimė 1885-01-24 Kupiškio apskrityje, Šilaikiškio kaime, raštingų ir pasiturinčių ūkininkų šeimoje. Mirė 1966-02-28, palaidotas Kaune, Petrašiūnų kapinėse.

Pradžioje mokėsi rašto pas kaimo daraktorių, vėliau Šiauliuose, o 1896–1904 m. Liepojos gimnazijoje. 1904 m. įstojo į Maskvos universiteto Istorijos-filologijos fakultetą, tačiau mokėsi trumpai, grįžęs į Lietuvą apsigyveno Panevėžyje. 1905 m. gruodžio 15 d. P. Mažylis buvo suimtas ir apkaltintas siekimu nuversti caro valdžią. Dėl nuolatinio persekiojimo 1908 m. emigravo į Lenkiją. 1908–1913 m. P. Mažylis studijavo Krokuvos Jogailos universiteto Medicinos fakultete, 1914 m. gavo medicinos daktaro laipsnį. Dirbo Krokuvos ligoninėje, iki 1918 m. – Krokuvos universiteto asistentas. 1913 m. medicinos žurnale „Nowiny lekarske“ publikavo pirmąjį straipsnį „Bendrasis žarnų pasaitas naujagimio inkstų policistozės atveju“.

Į Lietuvą sugrįžęs 1918 m. pavasarį, P. Mažylis vertėsi privačia praktika. Netrukus savo iniciatyva pradėjo darbą apskrities ligoninėje, atkūrė jos veiklą.

Panevėžyje įsteigė Raudonojo kryžiaus ligoninę. 1920–1921 m. buvo aukštųjų kursų lektorius. 1920 m., kai prie Kauno miesto ligoninės buvo organizuoti medicinos seserų ir akušerių kursai, P. Mažylis tapo Akušerių kursų vadovu. Vėliau buvo paskirtas vadovauti Kauno Raudonojo Kryžiaus ligoninei, pakviestas dėstyti akušeriją ir ginekologiją Aukštuosiuose kursuose. Nuo 1933 m. – profesorius. 1933 m. Akušerių kursai buvo pertvarkyti į Akušerių mokyklą. Profesorius ir žymus Lietuvos akušeris ginekologas P. Mažylis jai vadovavo iki 1941 metų.

1922 m. Kaune įkūrus Lietuvos universitetą, P. Mažylis tapo Akušerijos ir ginekologijos katedros vedėju (vadovavo iki 1941 m.), o įkūrus Kauno medicinos institutą, 1944–1966 m. vadovavo Akušerijos ir ginekologijos katedrai.

Įvertinus jo pedagoginį darbą, Krokuvos universitete įgytą medicinos daktaro laipsnį, mokslo darbus Lietuvos universiteto Medicinos fakultete, 1930 m. rugpjūčio 22 d. P. Mažyliui suteiktas ekstraordinarinio profesoriaus vardas. Kaune, V. Putvinskio gatvėje, 1936 m. jis įkūrė privačią ligoninę, kuri 1940 m. sovietų valdžios buvo suvalstybinta ir pavadinta Kauno m. II moterų ligonine. 1989 m. jo įkurtiems gimdymo namams suteiktas Prano Mažylio vardas.

Nuo 1918 m. spalio 4 d. P. Mažylis buvo Lietuvių mokslo draugijos (Lietuvos mokslų akademijos pirmtakės) narys. Nuo 1946 m. – Lietuvos MA tikrasis narys.

1946–1947 m. akademikas P. Mažylis tęsė anksčiau pradėtus mokslinius tyrimus, daug dėmesio skyrė nevaisingumo problemai: nagrinėjo sąsajas su rūkymu, moterų lyties organų uždegiminėmis ligomis, aiškinosi spontaninių abortų priežastis. 1948 m. naujai įkurtame Eksperimentinės medicinos ir onkologijos institute P. Mažylis buvo paskirtas Klinikinio skyriaus Kauno poskyrio vedėju. 1948 m. jo pastangomis Kauno II moterų ligoninė buvo perduota Mokslų akademijai ir čia įkurtas Eksperimentinės medicinos instituto klinikinis skyrius, skirtas šeimų nevaisingumui tirti. Spręsdamas nevaisingumo problemas, P. Mažylis pasitelkė ir eksperimentinius tyrimus su pelėmis – nagrinėjo sulfanilamidų poveikį vaisingumui. Į mokslinį akušerijos ir perinatologijos darbą P. Mažylis įtraukė vis daugiau jaunų ir gabių gydytojų akušerių ginekologų, plėtė mokslinių tyrimų apimtį, inicijavo moterų darbo sąlygų įtakos motinystei tyrimus, miego terapijos galimybes esant akušerinei patologijai – komplikuotam nėštumui, neišnešiotumui, nėštumo toksikozei, vėliau vis daugiau dėmesio skyrė moterų lyties organų uždegiminėms ligoms, tyrė Birštono kurorto gydymuosius veiksnius, pogimdyvinių kraujavimų priežastis. Su savo mokslinių tyrimų duomenimis ir sprendimais stengėsi supažindinti Lietuvos gydytojus praktikus – mokslinėse-praktinėse konferencijose šia aktualia tema skaitė pranešimus.

Savo aktyvia praktine ir moksline veikla akademikas Pranas Mažylis sukūrė akušerijos ir ginekologijos tyrimų mokslinę mokyklą: jam vadovaujant parengta ir apginta 10 disertacijų, iš jų 3 daktaro (dabar – habilituoto daktaro) ir 7 kandidato (dabar – mokslų daktaro).

P. Mažylis priklausė Kauno medicinos draugijai, 1935 m. buvo vienas iš Kovos su vėžiu draugijos steigėjų. Lietuvos gydytojų suvažiavimuose skaitė pranešimus, skelbė savo straipsnius spaudoje.

1945–1947 m. buvo Lietuvos SSR Sveikatos apsaugos ministerijos mokslinės tarybos pirmininkas. 1947 m. jam suteiktas nusipelnusio mokslo veikėjo vardas. Buvo apdovanotas Lenino ir Darbo raudonosios vėliavos ordinais. 1993 m., minint žydų genocido Lietuvoje 50-metį, apdovanotas Žūvančiųjų gelbėjimo kryžiumi (po mirties). 2006 m. jam suteiktas Pasaulio tautų teisuolio vardas.

Parengė akad. Vytautas Basys ir
LMA Biologijos, medicinos ir geomokslų skyriaus mokslinė sekretorė dr. Jadvyga Olechnovičienė

Naudoti šaltiniai

LMA Archyvas. Asmens byla.

Basys V., Olechnovičienė J. Akademikui Mažyliui – 130. Acta medica Lituanica, 2015, 22, 3, p. 123–130.